

Részlet

A negyedik szakasz sematikus kilencedik és tizedik sora már-már leejti a verset, de a befejező két sor úgy-ahogy rendbehozza ezt a hibát. Mégis, a versnek magasabb fokon, tágabb perspektívával kellene zárulnia; kevesebbet mond el, mint amennyi a mondanivalója. Ez a vers szempontjából elmarasztaló ugyan, de a költő pályakezdetén biztató, mert kitűnik belőle, hogy éppen annak van birtokában (a mondanivalónak és a tehetségnek), ami pótolhatatlan — csak felhasználni nem tudja még eléggé, s ezt meg fogja tanulni.

Reményi Béla

E vers eszmei mondanivalója: a szovjet hadsereg magasabbrendűsége a náci haddal szemben, és a hála a halott hősök, a fölszabadító Szovjetunió iránt. Egyik főérdeme, hogy ezt egyszerűen és világosan fejezi ki, ha nem is mindenütt egyforma erővel.

Az első szakasz hangulatilag igen jól érzékelteti a teljes pusztulás képét. A hasonlat ugyan a fejfákkal és gyárkéményekkel nem egészen hibátlan, legalább is nem teljesen elképzelhető; de egészében, éppen, mert a pusztulást idézi föl, az első két sor sikerült hangulati bevezetője a versnek.

A második strofa kezdete már nem mondható sikeresnek. „Eszelős szemű németek — a téboly szélén . . .“ A jellemzés egyik fele nyugodtan elmaradhatott volna. „ . . . már nem ember — aggyal harcoltak, de beteg — elkeseredett félelemmel.“ A „de“ szó teljesen félrevezető; mintha a beteg, elkeseredett félelem és az emberagv egymást kizáró fogalmak lennének. Szép a szakasz további része, és a következő szakasz is, néhány jellemző kisebb hibától eltekintve, melyekről később tesztek említést.

Érdekes megfigyelni, mennyivel erőteljesebb kifejezések talál a költő a Hitler-banditák okozta borzalmakra, mint a szovjet katonák öntudatos, fegyelmezett harcmodójára. Az előbbieket ábrázolására bőven használ képeket, a szovjet katonáról csak annyit tudunk meg, hogy „emberként vívta harcát“. Nehezebb ezt az újítást ábrázolni? Bizonyára nehezebb, és kevesebb példa is van rá, de elengedhetetlenül szükségesszerű. Nemcsak azért, hogy az ellentét jobban kidomborodjék, hanem azért is, mert az olvasó *látni* szeretné az oly sokszor emlegetett harcost. (Vagy munkást stb.)

Csökkenti a vers értékét, hogy sok benne a sortöltő szótag. Ez néha a jelzők alkalmazásakor is megnyilvánul (az utolsó szakaszban). Vagy egyszerűen egy-egy szócska betoldásakor, aminek a vers szempontjából semilyen jelentősége nincs („Szemünk a fényt *im* megtanulta“), sőt egyenesen hibássá teszi nyelvtanilag a mondatot („magukba rogytak *le* a házak“). Háromszor fordul elő a versben, hogy egy-egy szó a nagyobb nyomaték kedvéért megismétlődik, de véleményem szerint ez csak első ízben éri el a kívánt hatást („*hogy* voltak, voltak erre gyárak“); ez ugyanis kifejezi, milyen távolinak tűnt akkor az az idő. Másodszor és harmadszor azonban az ismétlés úgy hat, mintha csupán szótaggondok lettek volna az okozói („*És* nem, nem olcsó ez a fény“) és („*Őket* sosem, sosem felejttem“).

Fogyatékosága még a versnek, hogy szóbánya feltűnően szegényes. Hatszor fordul e négy szakaszban elő a „harc“ és ötször a „halál“ és képzős alakjaik. A vers egyébként zökkenőmentes, kirívó hibái nincsenek, de arról tanúskodik, hogy szerzője egyelőre még nem találta meg egyéni hangját.

De azt is mutatja azonban, hogy szerzője tehetséges. Máris kifejlett hangulatteremtő ereje van. (Lásd első szakasz.) Tud láttatni és jó jelzői is vannak — erről a második szakasz második része tanúskodik. A harmadik szakasz első két sora megragadó pátozával hívja fel költőjére a figyelmet:

Az életért harcoltak ők —
riadt utcák fellelegeztek.

A vers nem kelti a befejezettség érzését és ez nem is hiba: bevezető részlete ez egy hosszabb költeménynek. Bírálator is csak az egész ismeretében lehet mondani róla. Végeredményben megállapítható, hogy a kezdet biztató, de még sok kívánnivalót hagy maga után, különösen a kifejezés tömörségében, és a költő egyéni látásmódjában.

Eörsi István